

EDGAR ALLAN POE (1809-1849)

Americký prozaik, básník a kritik Edgar Allan Poe, známý svým bohémským životem, je spolu s Jamesem F. Cooperem zakladatelem americké novely a předchůdcem detektivních románů a moderního hororu.

Poté, co ve dvou letech ztratil oba rodiče, vyrůstal E. A. Poe v rodině obchodníka. Po hádce s ním odešel jako mladík do Bostonu, kde se přihlásil k vojsku. Otčím ho tedy poslal na vojenskou akademii ve West Pointu, odkud však byl vyloučen pro zanedbávání povinností. Poté se přestěhoval ke své příbuzné do Baltimoru, s jejíž třináctiletou dcerou se později oženil. Manželka však v roce 1847 zemřela a Poe prošel velkou duševní krizí, která vyvrcholila roku 1848 problémy s alkoholem a pokusem o sebevraždu. O rok později se v hospodě zapletl do rvačky a na následky zranění o několik dnů později zemřel.

Ve své próze i poezii dokázal Poe mistrovsky navodit atmosféru tajemna a hrůzy. V jeho nejslavnější básni *Havran* se prolíná krása a láska s úzkostí ze života a smrti. Inspiraci pro tuto skladbu načerpal autor především z děl anglických romantických básníků (lorda George Gordona Byrona či Percyho Shellyho). I Poeova próza je založena na hrůzostrašném ději. Strach však nevyvolávají nadpřirozené síly, ale lidská zloba a hrůznost, což se projevuje např.

ve sbírce povídek *Jáma a kyvadlo*. V detektivních příbězích Poe vytvořil první postavu amatérského detektiva C. Augusta Dupina. Ten řeší záhady pečlivým průzkumem místa činu a přesným logickým úsudkem, jako např. v povídkové sbírce *Vraždy v ulici Morgue*.

Z Poeovy básnické tvorby vychází např. představitel francouzského symbolismu Charles Baudelaire a surrealista André Breton. Z českých autorů je to pak např. Jaroslav Vrchlický, Vítězslav Nezval i Jaromír Nohavica. Prózou se inspiroval český spisovatel, tvůrce romanet, Jakub Arbes.

(Literatura pro 2. ročník středních škol, Didaktis, 2009, upraveno)

DARK ROMANTICISM

Dark romanticism je speciální podtyp literárního romantismu, který vznikl v Americe během 1. poloviny 19. století. Samotný termín *dark romanticism* odkazoval ke skutečnosti, že se tato literární odnož stavěla proti ideálům tehdy velmi populárního amerického filozofického hnutí zvaného Transcendentalismus. Tento směr vyzdvihoval zejména individualitu jedince a roli přírody při poznávání světa, zavedl také pojem univerzální duše (tzv. *over-soul*), která pohání svět jako jeden velký mechanismus a spojuje lidstvo v jedinou bytost. Zástupci této filozofie taktéž věřili, že přirozenou vlastností člověka je jeho dobro. Právě na tuto myšlenku však reagoval směr Dark romantismu, který k této představě zaujal mnohem pesimističtější postoj. Jeho autoři se začali ve svých dílech cíleně zaměřovat na temnou stránku člověka, na jeho schopnost hřešit, páchat zločiny a ničit sebe sama pod tíhou pochybností a viny. Podnikali tak malé či větší sondy do psychiky labilního člověka, který se ocitl v nějaké vyhrčené situaci. Zároveň neviděli

v přírodě zprostředkovatele poznání, byla pro ně temným, záhadným a chátrajícím místem, které vyjevuje člověku pravdu prostřednictvím odhalení spáchaného zla či děsu. Díla psaná v duchu Dark romantismu obecně zobrazují postavy či lyrické subjekty jako individuality, které tragicky selhávají ve svém pokusu změnit svůj život k lepšímu. K nejznámějším autorům tohoto literárního podtypu se řadí Edgar Allan Poe, Nathaniel Hawthorne, Herman Melville a americká básnířka Emily Dickinson.

(newworldencyclopedia.org, přeloženo a upraveno)

- Vypište si stručné poznámky z úvodních textů.

A. Edgar Allan Poe

B. Dark Romanticism

HAVRAN

Edgar Allan Poe

Přeložil Jaroslav Vrchlický (1890)

V půlnoci kdys v soumrak čirý
chorý bděl jsem sám a sirý,
nad věd zapomněných svazky
starými jsem skláněl líc —
Skoro schvátilo mne spaní,
an ruch lehký znenadání
ozval se jak zaklepání
na mé dveře — a zas nic.
„Návštěva to,“ pravím k sobě,
„klepá na dveře, víc nic —
pouze to a pranic víc.“

Jasně pamět má mi praví:
Prosinec byl mrazný, tmavý,
mroucích uhlů reflex žhavý
odrážel se od dlaždic.
Toužil jsem po kuropění,
marně hledal těchy v čtení,
na Lenoru zapomnění,
andělů již na tisíc
zářnou děvu ‚Leonora‘,
andělů zve na tisíc —
Zde již nemá jména víc.

Purpurné se clony hnuly,
hedvábem svým zavzdychnuly,

plní se a vlní mysl
bázně také neznajíc;
takže srdce si dodávám:
„Návštěva,“ si předříkávám,
„o vstup žádá,“ — v ústret vstávám —
„bloudí u mých okenic, —
návštěva...“ — si předříkávám —
„ždá vchod u mých okenic, —
to je to – a pranic víc.“

Nabyla má duše síly,
neváhal jsem ani chvíli:
„Pane,“ děl jsem, „nebo paní,
nemyslete na to víc;
pravda jest, mne zmohlo spaní,
neslyšel jsem znenadání
vaše lehké zaklepání
na své dveře, věřte, víc
nebyl jist jsem, že vás slyším —“
Otevru své dveře — nic —
Venku tma a pranic víc.

Dlouho do tmy patřím snivý,
stojím, duše má se diví,
v strachu sny si, jaké nikdo
neměl ještě, spřádajíc.
Ticho kolem nezrušeno;
leč v tom tichu jedno jméno,
‚Leonora‘, vysloveno
šeptem znělo a víc nic.

Já je šeptal: „Leonoro!“
echem znělo zmirajíc —
Pouze to a pranic víc.

Nazpět v komnatu se vracím,
žhavou duší v sny se ztrácím,
zas to slyším zaklepání
hlasněji než dřív a víc.
„Jistě,“ pravím, „jistě kdosi
klepá v okně, o vstup prosí,
podívám se na to, cosi
straší u mých okenic —
Ticho, srdce! Vyšetřit chci
taj ten u svých okenic. —
To je vítr a nic víc.“

Otevru své okno rázem,
vířivým tu letem na zem
snesl se a kráčí Havran
statný, jakých není víc;
nevším si mne trochu ani,
nestanul, dál bez váhání
kráčel, jako pán či paní,
tak měl přítom vážnou líc.
Nad Pallady vletěl sochu
nad dveřmi, měl vážnou líc —
Vzletěl, used, a nic víc.

Ebenový pták ten v zjevu
obřadném tak, v přísném hněvu

do úsměvu trochu zjasnil
moji truchlou, smutnou líc.
„Ač máš chochol ostříhaný,“
děl jsem, „nejsi sketa planý,
stará šelmo z Noci brány
břehem jejím těkajíc,
rci své panské jméno v Pekle
břehy Pluta těkajíc!“
Na to Havran: „Nikdy víc!“

S žasem na toho zřím ptáka,
nemehlo, jak jasně kdáká,
ač z té jeho odpovědi
nemohl jsem si vybrat nic. —
Však to dlužno uvážiti,
zřídka se to stane v žití,
ptáka že je možno zřítí,
jenž by sletěl z okenic,
ptáka nebo zvíře, které
na sochu si sedajíc
zvalo by se: „Nikdy víc!“

Pták na klidné soše seděl,
pouze jedno slovo věděl,
jeho duše v něm jen byla
jiné řeči neznajíc.
Neřek více slovo jiné,
nezčeřil své peří stinné,
až já zavzdych: „Tak vše mine —
druhů měl jsem na tisíc,

i ten zítra opustí mne
Nadějí jak na tisíc.“

A pták pravil: „Nikdy víc!“

Vhodnou řečí tou když zrušil
kolem ticho, já jsem tušil:
Bohatství to jeho celé,
neví chudák dál již nic;
jistě stihla jeho pána
Osudu za ranou rána,
takže duše jeho štvána,
v refrén jeden zoufajíc
pohřbila svou všecku Naděj,
v truchlý refrén zoufajíc,
v refrén: „Nikdy, nikdy víc!“

Posud Havran ve svém zjevu
žal můj měnil do úsměvu,
lenošku teď posunul jsem
k dveřím, k soše, jemu v líc;
zvolna klesám do sametu,
duma dumu stíhá v letu,
v myšlenkách mi sjede z retů:
„Šelma ta, zlo zvěstujíc,
co chce příšerná a šerá
šelma ta zlo zvěstujíc,
krákající: „Nikdy víc!““

V domněnky jsem upad zcela,
duše má se zamlčela,

zřítelnice ptáka zřela
v srdce moje hárajíc;
zvědět víc má chuť se nesla,
skráň má pohodlně klesla
v měkký samet mého křesla,
lampy zář kam šlehajíc,
fialový samet křesla
osvítla šlehajíc,
kam nesejde Ona víc!

Ve vzduchu se vůně chvěla,
jak by z káditelnic spěla
Serafů, jichž kroků echo
jizbou znělo zmírajíc.
„Bídny!“ křiknu, „v tvoji těchu
anděly Bůh seslal v spěchu,
by tvá duše v moři vzdechů
nepenthes to lokajíc
na Lenoru zapomněla
sladký mok ten lokajíc.“
Na to Havran: „Nikdy víc!“

„Proroku!“ díím, „čárných zraků! —
Věštče, d'áble nebo ptáku! —
Satan slal tě, či Bouř z mraků
štvala tě se vztekajíc
bídneho, však duše chladné,
v okouzlené kraje zrádné,
k tomu krbu, Strach kde vládne,
rci mi pravdu a nic víc —

Jest v Gilead balzám těchy? —
Rci — jen to rci a víc nic!“
Načež Havran: „Nikdy víc!“

„Proroku!“ dím, „čárných zraků! —
Věštče, d'áble nebo ptáku!
Pro Nebe i Boha prosím,
jež i ty ctíš — těkajíc
duše mořem trudů, hněvu,
zda obejmeme zárnou děvku,
v Ráji ‚Lenorou‘ již v zpěvu
andělů zve na tisíc? —
Zářící tu krásnou děvku
zdali uzřím lící v líc?“
Na to Havran: „Nikdy víc!“

„Vari! Slovem tímto z prahu,
ptáku, d'áble, starý vrahu,
v Peklo zpět neb v bouř, jež hnala
sem tě do mých okenic;
ani pera nenech tady,
ani slova z lži své, zrady,
v samotě mé beze vnady
nech mne, opusť sochy líc!
Přestaň rvát mi srdce, šelmo,
klid' se z dveří prchajíc!“
Načež Havran: „Nikdy víc!“

A tak Havran neslét, sedí,
stále sedí, na mne hledí,

Pallady dál sochy bílé
černým křídlem cloní líc;
jeho oči zář mne svírá,
takto snící démon zírá,
lampy zář jej obestírá,
jeho stín kol vrhající,
a má duše z toho stínu
nevzchopí se zoufajíc,
nevzchopí se — nikdy víc!

(Havran: Šestnáct českých překladů, Odeon, 1990)

THE RAVEN (1845)

Edgar Allan Poe

Once upon a midnight dreary, while I pondered, weak and weary,
Over many a quaint and curious volume of forgotten lore—
While I nodded, nearly napping, suddenly there came a tapping,
As of some one gently rapping, rapping at my chamber door.
“’Tis some visitor,” I muttered, “tapping at my chamber door—
Only this and nothing more.”

Ah, distinctly I remember it was in the bleak December;
And each separate dying ember wrought its ghost upon the floor.
Eagerly I wished the morrow;—vainly I had sought to borrow
From my books surcease of sorrow—sorrow for the lost Lenore—
For the rare and radiant maiden whom the angels name Lenore—
Nameless *here* for evermore.

And the silken, sad, uncertain rustling of each purple curtain
Thrilled me—filled me with fantastic terrors never felt before;
So that now, to still the beating of my heart, I stood repeating
“’Tis some visitor entreating entrance at my chamber door—
Some late visitor entreating entrance at my chamber door;—
This it is and nothing more.”

Presently my soul grew stronger; hesitating then no longer,
“Sir,” said I, “or Madam, truly your forgiveness I implore;
But the fact is I was napping, and so gently you came rapping,
And so faintly you came tapping, tapping at my chamber door,
That I scarce was sure I heard you”—here I opened wide the door;—
Darkness there and nothing more.

Deep into that darkness peering, long I stood there wondering, fearing,
Doubting, dreaming dreams no mortal ever dared to dream before;
But the silence was unbroken, and the stillness gave no token,
And the only word there spoken was the whispered word, “Lenore?”
This I whispered, and an echo murmured back the word, “Lenore!”—
Merely this and nothing more.

Back into the chamber turning, all my soul within me burning,
Soon again I heard a tapping somewhat louder than before.
“Surely,” said I, “surely that is something at my window lattice;
Let me see, then, what thereat is, and this mystery explore—
Let my heart be still a moment and this mystery explore;—
’Tis the wind and nothing more!”

Open here I flung the shutter, when, with many a flirt and flutter,
In there stepped a stately Raven of the saintly days of yore;
Not the least obeisance made he; not a minute stopped or stayed he;
But, with mien of lord or lady, perched above my chamber door—
Perched upon a bust of Pallas just above my chamber door—
Perched, and sat, and nothing more.

Then this ebony bird beguiling my sad fancy into smiling,
By the grave and stern decorum of the countenance it wore,
“Though thy crest be shorn and shaven, thou,” I said, “art sure no
craven,
Ghastly grim and ancient Raven wandering from the Nightly shore—
Tell me what thy lordly name is on the Night’s Plutonian shore!”
Quoth the Raven “Nevermore.”

Much I marvelled this ungainly fowl to hear discourse so plainly,
Though its answer little meaning—little relevancy bore;
For we cannot help agreeing that no living human being

Ever yet was blessed with seeing bird above his chamber door—
Bird or beast upon the sculptured bust above his chamber door,
With such name as “Nevermore.”

But the Raven, sitting lonely on the placid bust, spoke only
That one word, as if his soul in that one word he did outpour.
Nothing farther then he uttered—not a feather then he fluttered—
Till I scarcely more than muttered “Other friends have flown before—
On the morrow *he* will leave me, as my Hopes have flown before.”
Then the bird said “Nevermore.”

Startled at the stillness broken by reply so aptly spoken,
“Doubtless,” said I, “what it utters is its only stock and store
Caught from some unhappy master whom unmerciful Disaster
Followed fast and followed faster till his songs one burden bore—
Till the dirges of his Hope that melancholy burden bore
Of ‘Never—nevermore’.”

But the Raven still beguiling all my fancy into smiling,
Straight I wheeled a cushioned seat in front of bird, and bust and door;
Then, upon the velvet sinking, I betook myself to linking
Fancy unto fancy, thinking what this ominous bird of yore—
What this grim, ungainly, ghastly, gaunt, and ominous bird of yore
Meant in croaking “Nevermore.”

This I sat engaged in guessing, but no syllable expressing
To the fowl whose fiery eyes now burned into my bosom’s core;
This and more I sat divining, with my head at ease reclining
On the cushion’s velvet lining that the lamp-light gloated o’er,
But whose velvet-violet lining with the lamp-light gloating o’er,
She shall press, ah, nevermore!

Then, methought, the air grew denser, perfumed from an unseen censer
Swung by Seraphim whose foot-falls tinkled on the tufted floor.
“Wretch,” I cried, “thy God hath lent thee—by these angels he hath
sent thee
Respite—respite and nepenthe from thy memories of Lenore;
Quaff, oh quaff this kind nepenthe and forget this lost Lenore!”
Quoth the Raven “Nevermore.”

“Prophet!” said I, “thing of evil!—prophet still, if bird or devil!—
Whether Tempter sent, or whether tempest tossed thee here ashore,
Desolate yet all undaunted, on this desert land enchanted—
On this home by Horror haunted—tell me truly, I implore—
Is there—*is* there balm in Gilead?—tell me—tell me, I implore!”
Quoth the Raven “Nevermore.”

“Prophet!” said I, “thing of evil!—prophet still, if bird or devil!
By that Heaven that bends above us—by that God we both adore—
Tell this soul with sorrow laden if, within the distant Aidenn,
It shall clasp a sainted maiden whom the angels name Lenore—
Clasp a rare and radiant maiden whom the angels name Lenore.”
Quoth the Raven “Nevermore.”

“Be that word our sign of parting, bird or fiend!” I shrieked,
upstarting—
“Get thee back into the tempest and the Night’s Plutonian shore!
Leave no black plume as a token of that lie thy soul hath spoken!
Leave my loneliness unbroken!—quit the bust above my door!
Take thy beak from out my heart, and take thy form from off my
door!”
Quoth the Raven “Nevermore.”

And the Raven, never flitting, still is sitting, *still* is sitting
On the pallid bust of Pallas just above my chamber door;
And his eyes have all the seeming of a demon's that is dreaming,
And the lamp-light o'er him streaming throws his shadow on the floor;
And my soul from out that shadow that lies floating on the floor
 Shall be lifted—nevermore!

(Havran: Šestnáct českých překladů, Odeon, 1990)

HAVRAN

Edgar Allan Poe

Přeložil Jiří Taufer (1938)

Jednou v žalné truchlé noci, když jsem nemohl už zmoci
únavu – a téměř dřímal, hlavu kloně níž a níž –
nad nejedním svazkem cenným, bizarním a obnošeným –
náhle pronikl mým sněním úder – či je klepot spíš –
na dveře mé do pokoje jak by někdo klepal spíš –
Jen to – a nic více již.

Ach, tu vzpomínám si znova: byla půlnoc prosincová
a svit ohně na podlaze kreslil jemných stínů mříž.
Vroucně přál už jsem si dnění! Marně hledal zapomnění
na ztrátu té skvělé ženy – Lenory – na žalu tíž,
na tu dívku s jménem nebes, na hoře a žalu tíž!“
Zapomenout...?! Nikdy již!

Rudých záclon poryv skrytý vydal ševel neurčitý,
naplnil mne strašnou hrůzou, ruše smutné noci tiš.
Bych uklidnil duši svoji, jež se chvěla v nepokoji,
děl jsem: „Za dveřmi snad stojí host nějaký nanejvýš,
za dveřmi snad stojí pozdní host nějaký nanejvýš.
Jen to a nic více již.

Můj duch nechvěl se už ani. „Ctěný pane můj, či paní,
promiňte mi, prosím snažně –“ řek jsem, neváhaje víc.
„Snil jsem, když tu vzduchem chvěje t'ukání, jež lehounké
je,
tichý klepot na veřeje neslyšel jsem – téměř nic...“

A když klika povolila, dveře pootvírajíc –
temnoty jen – a nic víc.

Do tmy dále nahlížeje, pocítil jsem, jak mnou chvěje
děs, že možná jsem se vnořil v úžasného snění říš,
již spatřilo lidí málo. Leč nic ticho nelámalo,
jen v něm jedno slůvko tálo – jméno Lenořino, k níž
šeptal jsem je, až je ke mně ozvěna zas nesla blíž –
pouze to – nic více již.

Jda pak do pokoje svého - ducha maje vzníceného,
opět zaslechl jsem úder, silnější už mnohem víc.
„Jistě,“ dím. „To tajemství je v tom, že něco bije
do okna, jež zvenku kryje dřevěný rám okenic.
Tajemství, jež děsí srdce, ukryvá rám okenic:
je to vítr – a nic víc.“

Odsunul jsem žaluzie, když tu – perutěmi bije –
vlétl majestátně havran, přízrak minulosti spíš.
Neuklonil se mi ani, ale vzlétnuv bez čekání
jak vznešený pán či paní, našel nade dveřmi skrýš,
na poprsí Palladině našel nade dveřmi skrýš –;
sedl – a nic více již.

Pták ten v ebenovém lesku lehký úsměv mému stesku
dal svou přísnou obřadnosti - směšným vzezřením
však spíš:
„Ač máš chochol stržen z hlavy, nejsi sketa,“ dím –
„leč pravý
starý havran krákoravý opustivší noci říš;

rci, jak zní tvé jméno tam, kde plutonská je noci říš?“

Praví havran: „Nikdy již!“

Divné muselo mi býti ptáka slyšet hovořiti:

vždyť ta divná slova byla zdravým smyslům na obtíž.

Nemohu přec připustiti, že by člověk mohl míti

příležitost ptáka zřítí, jenž by - nalézaje skrýš -

nade dveřmi, na poprsí sochy nalézaje skrýš -

nesl jméno Nikdy již!

Leč pták usazený ladně na poprsí sochy chladné

jak by otvíral tím slovem svého ducha temnou skrýš.

Mlčky zřel jsem k oněm dveřím. Havran nepohnul ni

peřím;

vzduch jsem za několik vteřin: „Co přátel jsem ztratil již!

Co svých nadějí...! A zítra?... Také ty mne opustíš.

Na to havran: „Nikdy již!“

Klid mé duši vzala znova řeči té tak jasná slova.

„Někdo,“ děl jsem, „naučil tě těch pár slov, jež pronášíš;

snad tvůj pán, jenž v nitru tají žalost zlou a ukrývá ji,

ve své písni, které mají smutný refrén stále týž,

písní nad nadějí mrtvou smutný jeden jen a týž

refrén: nikdy, nikdy již!“

Znovu usmál jsem se jemu; stočil křeslo čelem k němu,

čelem ke dveřím a soše – opřel se o měkký plyš;

zase vnořil jsem se ve sny: co asi jen pták ten děsný,

příšerný a zlopověstný, chmurný – skoro kostra spíš,

co ten věštecký pták věští, ruše zimní noci tiš

krákoráním: Nikdy již!

Nespustil jsem z něj už zraku. Neřek jsem ni slova ptáku,

jehož oko planoucí v mou duši žhnulo přespříliš.

Viděl jsem jej, jak mi stála židle, nad níž lampa plála.

Má hlava se opírala v křesle o modravý plyš,

Kam se Její krásná hlava – v onen tmavě modrý plyš

neopře, ach! – nikdy již!

Vzduch voněl – zdálo se mi – dým nad kaditelicemi

v rukou serafů, jichž kroky zvonily tu dál, tu blíž...

„Ubohý!“ já vzkřikl. „Měla serafů ta říše celá

Zaplašit žal z tvého čela jako zapomnění číš –!

Pij, zapomeň na Lenoru, pij – zapomeneš spíš...!

Praví havran: „Nikdy již!“

„Věštče, synu pekla!“ pravím. „Dáblem jsi, či ptákem

hravým?

Běs či bouřlivá noc tebe vyslala v mé síně tiš?

Bouře nezkrotná a divá v pustinu, kde ticho ztlívá –

sem, kde děs mě rozechvívá...? Prosím, kéž mi pravdu

díš,

zda na rány balzám najdu...? Kéž mi pouhou pravdu

díš!“

Praví havran: „Nikdy již!“

„Věštče, synu pekla!“ pravím. „Dáblem jsi či ptákem

hravým?

Rci mi – u boha, jež vzývám, u nebes, jichž nezměříš –

zda má duše zarmoucená a Lenora – božská žena

andělského toho jména – tam, kde Edenu je říš,
zdali setkají se jednou tam, kde Edenu je říš...?“

Praví havran: „Nikdy již!“

„Jedno – pták, či d'ábel jsi-li! Čas, abychom domluvili!“

Vstal a vykřikl jsem: „Táhni ve svou černou noci říš!

Nenech tu ni péro tmavé – důkaz o duši své lhavé,

neruš útěchy mé pravé – samoty! Kéž odstraníš

ten svůj zoban z mého srdce, sebe z dveří odstraníš!...“

Praví havran: „Nikdy již!“

Stále havran sedí klidně na poprsí Palladině,

neopouští místa, kde mu veřejí mých kyne skryš.

A zrak jeho peklem dýše – – zrak démona, jenž sní tiše,

a proud světla lampy z výše snáší jeho stíny níž –

a má duše těchto stínů, jež se z výše snáší níž,

nezbaví se – nikdy již!

(Havran: Šestnáct českých překladů, Odeon, 1990)

HAVRAN

Edgar Allan Poe

Přeložil Rudolf Havel (1946)

Kdysi dávno o půlnoci, znaven, zemdlen, po nemoci,
u knih vzácných, prachem zašlých, jež už nikdo nemoh
znát,

jak jsem klímal v zadumání, zaslechl jsem zaklepání,
jenom jemné zaťukání, zaklepání u svých vrat.

„Návštěva to asi,“ bručím, „zaklepala u mých vrat,
klepala jen jedenkrát.“

Jako bych to právě prožil, mráz prosince proudil do žil,
v krbu žhavý popel ožil, šerým stínem počal hrát.

Na rozbřesk jsem rána čekal, marně v knihách zrakem
těkal,

žal bych ztišil, jenž mě lekal, lekal dnes už kolikrát,
pro vznešenou Leonóru, již tak svatí mohou zvát,
my však zde – ni jedenkrát.

Záclony se chvěly jemně, šelest padal tiše ke mně,
svíral, týral srdce strachem, jaký nikdo nemoh znát.

Opakoval jsem si stále, na nic nemysle už dále.
„Noční poutník nenadále do mé jizby šel by rád,
noční poutník nenadále do mé jizby šel by rád,
jako dřív už kolikrát.“

Smělejší hned duše má je; pak už déle neváhaje,
„pane,“ pravím, „nebo paní, promiňte mi nastokrát.
Byl jsem vskutku blízko spaní, když tu vaše zaklepání,

jenom jemné zaťukání ozvalo se u mých vrat;
nevěděl jsem, zdali nesním –“ šel jsem dvěře otvírat,
venku nic než tma a chlad.

Dlouho stál jsem, do tmy zíral, údiv, strach mou duši svíral,
těžké sny jsem snil, jak sní je ten, kdo musí umírat.

Ticho stálo nepohnuté, bez ozvěny, těžké, kruté,
slovem Leonóro! vzdmuté, slovem, jež chce srdce rvát.
Sám jsem zašeptal to jméno, které chce mi srdce rvát,
jednou jen, jen jedenkrát.

Vracel jsem se do pokoje, žárem plála duše moje,
když tu slyším zaklepání důraznější tentokrát.

„Jistě,“ pravím, „je to níže, někde u okenní mříže,
podívám se na to blíže, tajemství chci vypátrat –
jenom až se srdce ztiší, tajemství chci vypátrat;
je to vítr tentokrát.“

Otevřel jsem okno spěšně, do pokoje vlétl směšně
starý havran z časů zašlých, jaké nezříš častokrát.

Na poklonu zapomene, v póze lorda povznešené,
ke dveřím se přímo žene, zůstane tam klidně stát,
na poprsí Palladině zůstane pak klidně stát,
nehne se – ni jedenkrát.

Pták ten divný, ebenový, změnil žal můj v úsměv snový
tváří svou tak směšně vážnou, jak ji uměl předstírat.

„Havrane,“ pak pravím, „sešlý, ač ti kštice věkem sešly,
nejsi zbabělý přec, jdeš-li v černé noci krákorat.
Řekni svoje vzácné jméno, když smíš v pekle krákorat!“

Havran krák: „Ni jedenkrát.“

Ustrnul jsem němým žasem, když jsem slyšel lidským
hlasem
mluvit ptáka, ač jsem smysl slov těch nemoh rozeznat.
Neboť vskutku, připusťme si, v životě se zřídka kdesi
zjeví pták, jenž vzpomene si nade dveřmi promlouvat,
pták či zvíře, které umí nade dveřmi promlouvat
a zve se Ni jedenkrát.

Sám a sám tak havran sedí, z prachu sochy klidně hledí,
jenom jedno slovo říká, jak by duši chtěl v ně dát.
Jedno slovo bez ustání říká, nepohne se ani,
až si říkám v zadumání: „Tolik jsem už přežil ztrát,
zítra ON mě zanechá tu, abych dál žil ze svých ztrát.“
Havran řek: „Ni jedenkrát.“

Zaleknut, jak slova čilá ticho noci prolomila,
„jistě,“ děl jsem, „je to všechno, co dovede krákorat.
Vzpomínka je to snad pouhá na pána, ježž marná touha
trápila jak nemoc dlouhá, již chtěl písni zastírat,
jednotvárnou smutnou písni bolest svou chtěl zastírat,
tím ani, ani jedenkrát.“

Jak tak seděl havran sivý, žal můj měnil v úsměv snivý.
Otočil jsem křeslo, abych zrak k němu moh upírat;
do sametu jsem se vbořil, do myšlenek chmurných vnořil,
ve snách domněnky jsem tvořil, co by mi chtěl říci rád,
pták ten chmurný, hrozný, hnusný, co by mi chtěl říci rád
krákoraje: „Ni jedenkrát.“

O čem přemýšlel jsem znova, neřekl jsem ani slova
ptáku, jehož žhavé zraky chtěly srdce rozervat;
mnoho jsem se dohadoval, pohodlně hlavu schoval
do křesla, kam dosahoval lampy svit a chtěl si hrát,
s fialovým stínem křesla směl si přisvit lampy hrát,
ONA však – ni jedenkrát.

Vzduch tak zhoustl, zdálo se mi, jemný parfém padal
k zemi,
andělé jen kroky svými mohli jej tak rozehrát.
„Bídny,“ volám, „Bůh tě chrání, křídel andělských ti vání
nese nápoj umírání, abys nemoh vzpomínat!
Pij jen, pij jen, abys nemoh Leonóru vzpomínat!“
Havran řek: „Ni jedenkrát.“

„Proroku,“ dím, „ať jsi, probůh, prorok tichý, pták či
zloduch,
ať tě seslal pokušitel, nebo ať jsi bouří svát
sem v tu zemi bezútěšnou, v poušť tu krytou mlhou věčnou,
v dům můj s hrůzou nekonečnou, pravdu chtěl bych zvědět
rád:
najdu aspoň v smrti balzám? Pravdu chtěl bych zvědět
rád!“

Havran řek: „Ni jedenkrát.“

„Proroku,“ dím, „ať jsi, probůh, prorok tichý, pták či
zloduch,
při nebesích, jež nás kryjí, pro Boha, jenž nás má rád,
řekni duši v smutku marném, v objetí zda tisknu žárném,
Leonóru v ráji dálném, již tak svatí mohou zvat,

zda obejmu tu, již svatí Leonórou mohou zvat?“

Havran řekl: „Ni jedenkrát.“

„To je konec tvého zpěvu, ptáku, vrahu!“ volám v hněvu.

„Vrať se zpět, v plutonské noci můžeš zase krákorat!

Odklid' stopy per svých v tichu, zanech slov, jež nutí

k hříchu,

šetř mou samotu, mou pýchu, opust' místo, kam ses vkrad!

Vyrvi zoba z mého srdce, opust' sochu, k níž ses vkrad!“

Havran řekl: „Ni jedenkrát.“

A tak havran bez pohnutí sedí, sedí v ustrnutí,
bledou sochu stínem halí, nepomýšlí na návrat.

A z těch temných očí zhloubi zírání na mne démon zhouby
a se světlem lamp se snoubí na podlaze stín a chlad
a má duše se z těch stínů jdoucích Smrti ze zahrad
nevzchopí – ni jedenkrát.

(Havran: Šestnáct českých překladů, Odeon, 1990)

Edgar Allan Poe – *THE TELL-TALE HEART* (1843)

- S pomocí překladového slovníku se pokuste co nejlépe přeložit následující úryvek.

Now this is the point. You fancy me mad. Madmen know nothing. But you should have seen *me*. You should have seen how wisely I proceeded—with what caution—with what foresight—with what dissimulation I went to work! I was never kinder to the old man than during the whole week before I killed him. And every night, about midnight, I turned the latch of his door and opened it—oh, so gently! And then, when I had made an opening sufficient for my head, I put in a dark lantern, all closed, closed, so that no light shone out, and then I thrust in my head. Oh, you would have laughed to see how cunningly I thrust it in! I moved it slowly—very, very slowly, so that I might not disturb the old man’s sleep. It took me an hour to place my whole head within the opening so far that I could see him as he lay upon his bed. Ha!—would a madman have been so wise as this? And then, when my head was well in the room, I undid the lantern cautiously—oh, so cautiously—cautiously (for the hinges creaked)—I undid it just so much that a single thin ray fell upon the vulture eye. And this I did for seven long nights—every night just at midnight—but I found the eye always closed; and so it was impossible to do the work; for it was not the old man who vexed me, but his Evil Eye. And every morning, when the day broke, I went boldly into the chamber, and spoke courageously to him, calling him by name in a hearty tone, and inquiring how he had passed the night. So you see he would have been a very profound old man, indeed, to suspect that every night, just at twelve, I looked in upon him while he slept.

(E. A. Poe, *The Tell-Tale Heart*)